

KRÓNIKA

A KÖLTÉSZET MÁSODIK FESZTIVÁLJA

Május 31. és június 5. között Rijékában és környékén megtartották a jugoszláv költészet második fesztiválját, amelyen 70 hazai költő és néhány ismertnevű kritikus vett részt. A fesztivál külföldi vendégei. Tadeusz Rożewicz lengyel, Alain Bosquet francia és Luigi Fiorentino olasz költő, a felolvasásokban és vitákban való részvételükkel e találkozó központjában álltak.

Nem érdektelen talán, ha ideírjuk a meghívottak, illetve megjelentek névsorát: Mira Alečković, Mate Balota, Desimir Blagojević, Dobriša Cesarić, Milovan Danojlić, Oskar Davičo, Milan Dedinac, Mak Dizdar, Eli Finci, Jure Franičević-Pločar, Marin Franičević, Zvonimir Golob, Vlado Gotovac, Jovan Hristić, Hamza Humo, Dubravko Ivančan, Drago Ivanišević, Stanko Juriša, Blaže Koneski, Dušan Kostić, Vladimir Kovačić, Kajetan Kovič, Gustav Krklec, Vesna Krmpotić, Ivan V. Lalić, Velimir Lukić, Miroslav Madjer, Desanka Maksimović, Todor Manojlović, Slobodan Marković, Dušan Matić, Janez Menart, Borislav Mihajlović, Slavko Mihalić, Nikola Miličević, Cedomir Minderović, Zoran Mišić, Tanasije Mladenović, Slobodan Novak, Milorad Pantić-Surep, Vesna Parun, Tone Pavček, Vlatko Pavletić, Boro Pavlović, Miodrag Pavlović, Sreten Perović, Boško Petrović, Vasko Popa, Vladimir Popović, Čedo Prica, Josip Papučić, Branko V. Radičević, Borislav Radović, Djuza Radović, Stevan Raičković, Ivan Slamnig, Milivoj Slaviček, Stanislav Šimić, Djuro Šnajder, Antun Soljan, Aco Šopov, Krsto Špoljar, Florika Štefan, Dragutin Tadijanović, Husein Tahmišćić, Božidar Timotijević, Gane Todorovszki, Zlatko Tomičić, Risto Tošović, Josip Vidmar, Grigor Vitez, Irena Vrkljan, Šime Vučetić, Aleksandar Vučo, Dragutin Vujanović, Dane Zajc, Ciril Zlobec.

A szervezők: a zágrebi Lykos könyvkiadó és a rijekai járási népbizottság, dús programmal töltötték meg ezt a hat költői napot. A fesztivál főbb rendezvényei három csoportra oszthatók: 1. a részvevő költők és kritikusok vitái a költészetéről, a szervező bizottság által előre meghatározott témára („képek és hangok a mai költészetben); 2. a költészet különböző területei szerint csoportosított felolvasó estek, ilyen címeikkel: a forradalom költészete, a haza a költészetben, dalmát tájköltészet, versek tengerekről és messzi városokról, a szerelem, a humor, a gyermekkor, a holnap a költészetben; 3. általános irodalmi rendezvények, beszélgetések a közönséggel, versfelolvasások a közönség kívánságai szerint és a költők saját válogatásában. És ezenkívül: néhány ki-

Állítás, könyvnap, kirándulások, megemlékezések halott költőkről.

Az idei költő-fesztivál legfőbb jellegzetessége — és ebben különbözött az előző, plitvicai találkozótól — az állandó érinkezés volt költők és közönség, mindennapjaink és a költészet között. A közönségnek: alkalom a megismerkedésre mai irodalmunk művelőivel, a költőnek pedig: élményanyag, tapasztalatgyűjtés, serkentés a további munkára. A Híd olvasói következő számunkban részletesebb beszámolókat találnak majd erről a ritka és nagyszabású kultúreseményről.

ÚJ SZÍNHÁZ, KEZDŐ ÍRÓ, KIS SZÍNÉSZEK, NAGY SIKEREK

Párizsban nemrég a nyílt Théâtre d'Aujourd'hui-ben (mai színház) hónapok óta nagy sikerrel fut egy nem mindennapi színdarab. Nem nagy nevek és nem reklám teszik ezt, még csak nem is egzotikum, amivel már bőségesen el vannak látva a franciák. A kezdő színház szellemi irányzata kitűnik az eddig bemutatott két darab címéből is: Nyomor és nemesség, Inkvizíció. A harmadik darab, amelyről most szó van, egy fiatal szerző, Louis Sapin első darabja, s műfaját tekintve néger spirituális színmű. Előadói műkedvelő néger diákok, diáklányok és gyermekek. Címe Papa Bon Dieu — nemigen fordítható magyarra, de tartalmából kitűnik, hogy mit jelent.

A Papa Bon Dieu egy öreg iszákos csavargó, aki tulságos gyakran veszi ajkára isten nevét, s azért adták neki ezt a nevet. Az öreg holtra issza magát rummal. A plébános megtagadja tőle a keresztény temetést, azzal az indokolással, hogy a részeg ember halálos bűn állapotában ment át a másvilágra. Barátai kézikocsin elhúzzák a temetőbe, hogy megadják neki a végtisztességet a maguk módja szerint. A sírgödörnél a földre zökkent „holttest” magához tér. Csodáról, feltámadásról beszélnek. Egy üzletember felismeri a helyzetben rejlő „fantáziát”, és megszervezi az „Új hit” szektáját, melynek apostola lesz az öreg apó, „aki legyőzte a halált és isten reinkarnációjának tekintendő”. Ő azonban komolyan veszi szerepét, és a maga elképzelése szerint semmi mást nem akar, mint jót tenni az emberekkel. Amikor felismeri a személyével üzőtt szélhámossgot, üzletet és a „szent cirkuszt”, amit körülötte csinálnak, megundorodik mindentől, és cserben hagyja a társaságot oly módon, hogy igazán és visszavonhatatlanul meghal.

A darab szereplői olyan magas színészi teljesítményt nyújtanak, amelyre már nem is megfelelő a játék szó, mert teljes átéléssel mutatják be a cselekményt. Ebben rejlik a sorozatos siker titka.

A JUGOSZLÁV BALETT FOLKLÓR-CSOPORTJA PÁRIZSBAN

A jugoszláv balett folklór-csoportjának párizsi vendégszereplésével kapcsolatban a francia kritika – minden elismerése mellett – felveti azt a kérdést, hogy a jugoszlávok (és általában a keleteurópai országok) miért mindig csak folklór-együtteseikkel lépnek fel külföldi vendégszerepléseiken? A festői szépségű népviseleten és a boszorkányos ügyességet kívánó népi táncfigurákon kívül – szóval ez egzotikumon kívül – érdekelné őket az is, hogy vajon milyen helyet foglalunk el Európa tánc-kultúrájában, eredeti modern koreográfiáinkkal? Akik itt jártak, meggyőződtek róla, hogy ezen a téren is magas művészetet tudunk felmutatni, Nyugatnak azonban fogalmat sem nyújtottunk erről. A külföldi vendégszereplést egyes-egyedül a folklórra korlátozni ma már túlhaladott álláspontra kellene tekinteni.

SZÜKMARKÚ DÍJKIOSZTÓK, VAGY HIÁNYZÓ TELJESÍTMÉNYEKI

Az irodalmi és művészeti Lenin-díjak idei kiosztása heveshangú és a Szovjetunióban meglehetősen szokatlan vitát váltott ki. Egyesek keveslik a díjazottak számát, a díjkiosztó állami bizottság pedig gőrcsösen védelmezi álláspontját, hogy a tavalyi szovjet irodalmi és művészeti termésben nem akadt több olyan alkotás, amely megérdemelte volna ezt a legmagasabb díjat. A moszkvai „Literaturnaja gazeta” áprilisi és májusi számai alapján rekonstruáljuk a vita egyes mozzanatait.

A Szovjetunió minisztertanácsának díjmegállapító bizottsága április 22-én közzétett nyilatkozata szerint összesen négy személyt ítéltek érdemesnek az idei Lenin-díjra: M. K. Anikusint, a leningrádi Puskin-szoborért; G. A. Tovsztonogovot, az „Optimista tragédia” leningrádi rendezőjét; V. M. Csabukianit, a Tbiliszlben bemutatott „Othello” balett címszerepéért; és D. D. Sosztákovicsot, „1905”-nek szentelt Tizenegyedik szimfóniájáért.

Két nappal később bizonyos V. Kocsetov a „Literaturnaja gazeta” három hasábján feltette a kérdést a díjkiosztó bizottságnak: „Mi történt, kedves elvtársak?” A cikkíró előljáróban megjegyzi, hogy már 1957-ben, az addigi Sztálin-díjakat felváltó Lenin-díjak kiosztásának első évében sem találtak gazdát mind a nyolc előirányzott irodalmi és művészeti díjnak (csak öt Lenin-díjat osztottak ki) s hogy már akkor sokan nem tudták másra vélni ezt az eljárást, mint hogy a díjkiosztók túl magas igényeket támasztottak a szovjet irodalom és művészet alkotásai iránt, vagy talán az a nagy név kötötte meg a kezüket és itéletüket, a szovjet állam megalkotójának neve, amelyről ezt a magas kitüntetést elnevezték? Mindenesetre, nehéz volt megmagyarázni ezt a szűkmarkúságot, s annál inkább elvárták, hogy a következő díjkiosztásnál jövateszik a mulasztást és jobban körülnézzenek, több fáradságot vesznek díjra érdemes művek felkutatására. De az idei Lenin-díj kiosztása még nagyobb csalódást keltett – mondja az idé-

zett Kocsetov, és mindjárt fel is sorol néhány, szerinte olyannyira kiemelkedő alkotást, hogy feltétlenül számba kellett volna venni a díjazásnál. Többek között megemlíti Vladimir Lugovszkij verseit, melyeket a moszkvai írószervezet terjesztett föl Lenin-díjra, továbbá M. Sztelmannak a szovjet írószövetség által ajánlott „A vér nem válik vízzé” című regényét. A vitacikk szerzője hajlandó elismerni a díjkiosztó bizottságnak, hogy roppant munka volt kiválogatni, elolvasni, értékelni a szovjet írók és művészek egyévi termését. (Kaftanov, a bizottság alelnöke sajtónyilatkozatában felsorolta, hogy a díjkiosztásnál 112 jelölt között kellett választani, s hogy a bizottság tagjai 33 színművet, 11 filmet, 9 nagy hangversenyt és csak Moszkvában 6 nagy képzőművészeti kiállítást tekintettek meg, és hat városba látogattak el), s így nem csoda, hogy egyik-másik alkotás elkerülte a figyelmét, de azt már nem ismeri el, hogy a kiosztott díjak száma megfelel a szovjet művészet és irodalom pillanatnyi állapotának, ezért jogosnak tartja a kérdést: milyen elv vezérelte az állami bizottságot, amikor a díjak felét nem osztotta ki?

Erre a cikkre s a szovjet sajtóban azóta megjelent számos nyílt levélre és bíráló hozzászólásra a Lenin-díjkiosztó bizottság elnöksége válaszolt, a „Literaturnaja gazeta” május 15-i számában. A bizottság nem tagadja, hogy a Lenin-díjra felterjesztett művek között voltak jó, sőt kiváló alkotások, de emlékeztet arra, hogy a Lenin-díj propozícióiban nem csupán jó alkotásokról van szó, hanem olyanokról, amelyek úgyszólván egy-egy új szakaszt jelölnek meg a szovjet irodalom és művészet fejlődésében, amelyek tehát a legmagasabb kritériumot is kiállják, ilyent pedig a bizottság csak négyet talált. Különben is, a bizottság joga, hogy évente legfeljebb nyolc művet tüntessen ki Lenin-díjjal, nem jelenti azt, hogy mindig mind a nyolc díjat ki is kell osztania. A bizottság szembehelyezkedik a Sztálin-díjak korszakának gyakorlatával, amikor, idézünk: gyakran fölösleges bőkezűséggel és nagylelkűséggel osztogatták a díjakat, s ennek következtében jelentelen, sőt gyöngé munkákat is kitűntettek.

Pillanatnyilag itt állt meg a vita, de nem lehetetlen, hogy lesz folytatása.

EGY KÜLÖNÖS IRODALMI EST A SORBONNE-ON

Április közepén a párizsi egyetem dísztermében négy madagaszkári néger diák Horatius ódait szólaltatta meg eredeti latin szöveggel. Az ódákat nem szavalták, hanem énekeltek, gitárkísérettel. Zenéjüket az eredeti ritmusból nyert inspiráció alapján a tananarivói gimnázium latin-görög szakos tanára, M. Bonnafé szervezte, a diákcsoport vezetője.

Műsoron kívül még mást is énekeltek: „A civilizáció nekünk nem jó”.

KRLEŽA MŰVEI IGEN NAGY FIGYELMET KELTETTEK PÁRIZSBAN

Krleža munkásságával egyre több francia irodalmi folyóirat is foglalkozik. A Nouvelle Revue Française márciusi számában Latinovics Fülöp visszatérése és a Temetés Theresienburgban c. művéről közöl jegyzeteket. Az előbbivel kapcsolatban kiemeli a lélektani jelenségek klinikai analízis pontosságú, vizíószerű meg-látását. A regény-környezetrajza éppen olyan szláv-germán-osztrák-magyar „kóktél”, mint a pannóniai sárgaföld.

A Temetés Theresienburgban Krleža háborgó lelkének egy másik vetülete, a pesszimisztikus szemlélet főtémájával, a külön-böző formáival. Kiemeli antimilitarista és háború-ellenes „prédi-kációját”, mellyel az osztrák-magyar monarchia történelmi fres-kóját kommentálja. Mindkét mű alapmotívumául veszik azt a krležai konklúziót, hogy „az élet nem más, mint egy abszurd álom, s mi, akik benne élünk, nem vagyunk egyebek vizeletben úszkáló cigarettavégeknél”.

A Nouvelles Littéraires április 10-i száma rendkívül elismerő kritikát közöl a Latinovics Fülöp visszatéréséről. „Olyan, mint egy hosszú rapszódia, kissé beteges és hallucinációs, de tele poézissal, az élet zengésével, lüktetésével, színpompájával”.

Mindent összegezve, úgy látszik, hogy Krleža írói műve igen nagy figyelmet kelt, ha a vélemények megoszlanak is róla.